SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1100

av Jesper Skalberg Karlsson (M)

Ensambegravningar

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en ny ordning för kulturstöd till ensambegravningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I Sverige begravs i genomsnitt två personer varje vecka utan att någon ur personens familj eller vänkrets finns där för att ta farväl. Varje år kremeras också cirka 9 000 personer utan att någon begravning hålls, enligt uppgifter från Sveriges Begravningsbyråers Förbund. En begravning utan ceremoni behöver dock inte betyda att anhöriga saknas, och kan vara den avlidnes eget önskemål. Förslaget gäller att möjliggöra ett värdigt och personligt avsked när anhöriga saknas, med respekt för den avlidnes vilja.

I Nederländerna finns en ordning som kallas eenzame uitvaart, eller på svenska ”ensambegravning”, där lokala poeter, musiker eller konstnärer närvarar vid begravningar om anhöriga saknas. Det konstnärliga inslaget kan vara en dikt, en sång eller något annat, som hedrar den avlidne. En sådan ordning säkerställer att varje människa får ett respektfullt avsked även om familj och vänner saknas. De humanitära, mellanmänskliga och själsliga motiven för detta behöver knappt radas upp.

Emedan det finns frivilliggrupper som besöker ensambegravningar i Sverige idag är det inte självklart att den modellen räcker till, varken nu eller i framtiden. Om vi i stället

blickar mot just Nederländerna finns en beprövad modell som är mer heltäckande och har en större systematik och varaktighet. Även om en rak kopia kanske är olämplig så finns skäl att inspireras.

I juni 2026 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att analysera styrning, ansvar och ekonomiska förutsättningar inom begravningsverksamheten. Uppdraget ska slutredovisas senast den 27 maj 2027. Översynen är välkommen och ger anledning att också uppmärksamma hur ett personligt avsked kan möjliggöras för människor som saknar anhöriga.

Kommunen har redan enligt begravningslagen ansvar för att ordna gravsättningen om ingen annan gör det. En ny ordning skulle kunna komplettera detta ansvar genom att en poet, musiker eller annan konstnär tillkallas för att medverka vid begravningen och skapa ett personligt och meningsfullt avsked. Finansieringen av detta skulle kunna tillhandahållas genom staten, genom omfördelning av befintliga kulturstöd, för att ersätta kulturskaparna för deras insats.

Man kan också tänka sig att en del av kommunens sociala budgetposter används för syftet. Samt att kommunerna nyttjar sin möjlighet att samarbeta med lokala kulturinstitutioner, konstnärsföreningar eller utbildningsinstitutioner för att identifiera lämpliga kulturskapare.

Att utforma etiska riktlinjer och ramverk, för att säkerställa att varje begravning får en individuell och värdig prägel, bör inte vara ett komplicerat åtagande. Balansgången mellan en respektfull ceremoni och konstnärlig frihet ter sig inte heller särdeles svår. Att peka ut en aktör med ansvar för den uppgiften blir i så fall regeringens uppdrag.

Syftet med en ny ordning för att göra ensambegravningar mindre ensamma är att säkerställa att alla människor, oavsett om de har anhöriga eller inte, får ett värdigt avslut på sina liv. Ett konstnärligt inslag i begravningen förmedlar respekt för den avlidne och skapar en ceremoniell värdighet, också till oss andra som fortfarande lever. Utöver att förslaget potentiellt skapar nya inkomstmöjligheter för kulturskapare i Sverige, så stärker det också samhällets delaktighet i att hedra varje människoliv, oavsett människors sociala omständigheter. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)